

Draagvlak voor MVB beleid is groot

Rapportage 2022:

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

Inhoudsopgave

• Inleiding	3
• Leeswijzer	4
• Management summary	5
• Resultaten	
→ Algemeen beeld & bekendheid (MVB) beleggingsbeleid	10
→ Invulling MVB beleid	18
→ Informatie over MVB beleid	29
→ Jongere actieve deelnemers	34
• Bijlagen	
→ Wijze van voorleggen SDG's	38
→ Onderzoeksverantwoording	39

Inleiding

Achtergrond

Sinds 2007 is maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) een belangrijk thema voor Pensioenfonds TNO. De oprichting van de commissie ESG beleid heeft ertoe geleid dat er concrete wijzigingen zijn doorgevoerd in het beleid en er ook regelmatig wordt gecommuniceerd over het onderwerp aan de deelnemers en gepensioneerden.

Pensioenfonds TNO hanteert een maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid dat vele facetten kent. Met dit onderzoek wil Pensioenfonds TNO graag achterhalen wat deelnemers* belangrijk vinden in het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid.

De onderzoeksvragen waarop we in deze rapportage antwoord geven, zijn:

- Hoe staan deelnemers in het algemeen tegenover het thema MVB?
- In hoeverre zijn deelnemers bekend met het MVB beleid van Pensioenfonds TNO?
- Hoe beoordelen deelnemers het MVB beleid van TNO Pensioenfonds?
- Welke voorwaarden stellen deelnemers ten aanzien van investeringen en (beleggings)keuzes van Pensioenfonds TNO op MVB gebied?
- Hoe willen deelnemers geïnformeerd worden over het MVB beleid?
- Zien we verschillen tussen de doelgroepen en subdoelgroepen?

**Lees: actieve deelnemers, gepensioneerden en slapers (gewezen deelnemers).*

Leeswijzer | Opbouw van de rapportage

- We starten met de Management Summary waarin we de belangrijkste inzichten beschrijven.
- Daarna behandelen we per onderwerp de resultaten voor de drie doelgroepen:
 - Actieve deelnemers (Actief / A)
 - Gepensioneerden (Gepensioneerd / G)
 - Slapers (Slaper / S)
- Significante verschillen tussen de doelgroepen geven we weer met een pijl.
- De antwoorden op open vragen nemen we op een kwalitatieve wijze mee in de rapportage (*tendens, quotes*).
- In de resultaten zien we een rode draad van verwachte/bekende verschillen: mannen zijn in het algemeen wat meer sceptisch over MVB, zeker gepensioneerden. Deelnemers en gepensioneerden die positiever zijn over MVB in het algemeen, zijn ook positiever over Pensioenfonds TNO. Dit blijft altijd een kip-ei verhaal, het staat met elkaar in verband.
- Hoewel ook verwacht, besteden we wel in een apart hoofdstuk aandacht aan jongere actieve deelnemers. Zij hebben een andere kijk en verwachtingen.
- In de bijlage staat de volledige ‘technische verantwoording’ van het onderzoek.

Management summary

Management summary

Deelnemers en gepensioneerden onderschrijven het belang van duurzaamheid en maatschappelijk verantwoorde aandacht.

- Bijna 9 op de 10 geeft aan dit (heel) belangrijk te vinden.
- Nagenoeg iedereen weet wel dat Pensioenfonds TNO belegt, maar de MVB focus is nog niet breed bekend. Een krappe meerderheid is hier van op de hoogte. Ruim driekwart staat positief tegenover de maatschappelijk verantwoorde beleggingen van het fonds. Een flinke groep geeft zelfs aan een 'deels' MVB beleid onvoldoende te vinden. Waarom niet volledig?
- Maar kritische noten zijn er ook. Sommigen twijfelen aan het financiële rendement of vinden het een 'mode verschijnsel' en in ieder geval geen taak van een pensioenfonds. Zij zien de primaire focus het liefst op een zo'n hoog mogelijk pensioen en hoe dit gebeurd is secundair. Er leven ook twijfels over wat dan verantwoord is. Iedereen geeft hier een andere uitleg/invulling aan.

Voor de meerderheid is maatschappelijk verantwoord beleggen de beste primaire focus, maar wel met oog voor het financiële resultaat.

- De helft tot twee derde geeft aan dat MV beleggingen zeker zoveel mogelijk moeten, maar wel zonder dat dit negatief effect heeft op het financiële resultaat. Men is daarbij van mening dat verantwoorde beleggingen financieel soms positief en soms negatief kunnen uitvallen.
- Deelnemers zijn verdeeld als het gaat om de hoeveelheid MV beleggingen door Pensioenfonds TNO: een deel vindt het zo voldoende, anderen vinden dat het wel meer kan.
- Een kleine groep, zo'n 1 op de 10, meent dat het fonds de MV beleggingen moet terugschroeven. Een even grote groep vindt dat een zo goed mogelijk financieel resultaat de belangrijkste focus van de beleggingen van het fonds moet zijn. Maatschappelijk verantwoorde beleggingen zijn voor hen daarbij niet belangrijk. Een nog kleinere groep weet het niet zo goed.

Advies:

Het draagvlak voor het MVB beleid is groot en kan Pensioenfonds TNO met vertrouwen continueren. Er lijkt zelfs ruimte voor een bredere en/of strengere inzet. Belangrijk is wel om het beleid goed uit te leggen. Benoem de voordelen voor de deelnemers en gepensioneerden (*What's in it for me?*) en zet duidelijk en transparant uiteen waarom bepaalde keuzes worden gemaakt.

Management summary

‘Betaalbare en duurzame energie’ is meest genoemde SDG doelstelling waaraan Pensioenfonds TNO een bijdrage moet leveren.

- Dat dit thema bovenaan in de lijst staat, vindt vermoedelijk (deels) zijn grondslag in de huidige uitzonderlijk hoge energieprijzen.
- ‘Klimaatactie’, oftewel acties om klimaatverandering en de impact hiervan te bestrijden, is ook een belangrijk doel. Evenals ‘verantwoorde consumptie/productie’ (het verzekeren van duurzame consumptie- en productiepatronen).
- Controversionele wapens, tabak, gokken en bont zijn voor alle doelgroepen een absolute ‘no go’ voor beleggingen.
- Voor de meerderheid is het vooral heel belangrijk dat het fonds niet belegt in bedrijven waar kinderarbeid of fraude plaatsvindt.
- Het schenden van de vrijheid van meningsuiting, onvoldoende rekening houden met milieu en klimaatverandering en de democratische rechtstaat onvoldoende beschermen zijn de drie belangrijkste misstanden om een land op de uitsluitingslijst te plaatsen.

Advies:

Het loont uiteraard om in de informatie over het MVB beleid meer de focus te leggen op de thema’s die de doelgroepen het meest aanspreken. Benoem daarnaast (indien mogelijk) expliciet de ‘no go’ zaken als deze onderdeel zijn van de uitsluitingen van het fonds.

Deelnemers en gepensioneerden vinden de MVB informatie vanuit het fonds vooral nuttig. Ze lezen deze het liefst in de nieuwsbrief.

- De meesten lezen (wel eens) informatie van Pensioenfonds TNO over het MVB beleid.
- Naast nuttig, vindt ook meer dan de helft de informatie duidelijk, open en eerlijk. Of de informatie ook volledig is vindt men moeilijk in te schatten, maar vrijwel niemand is het hier echt mee oneens. Ze kiezen hier vaker de neutrale of ‘weet ik niet’ optie.
- De hoeveelheid informatie die men over het MVB beleid ontvangt is voor de meesten voldoende. Nagenoeg niemand vindt het ‘te veel’.

Advies:

Behoud de huidige informatie hoeveelheid en bied mogelijkheden tot aanvullende informatie voor degene die meer verdieping willen. Steek de meeste effort in de informatie in de nieuwsbrief.

Management summary

Gepensioneerden zijn wat gereserveerder als het gaat om het maatschappelijk verantwoorde beleid van Pensioenfonds TNO.

- Gepensioneerden zijn wel positiever over Pensioenfonds TNO in het algemeen. Ze zijn meer pensioenbewust en lezen vaker informatie over pensioen, het pensioenfonds en over het MVB beleid. Ze staan net als actieven en slapers ook welwillend tegenover het MVB beleid van het fonds, maar zijn hierin wel wat minder uitgesproken (of wat kritischer).
- Gepensioneerden onderschrijven minder uitgesproken het belang van duurzaamheid en maatschappelijk verantwoorde aandacht. Zij zijn ook gematigder positief over het feit dat het fonds een MVB beleid heeft. Ze vinden het bijvoorbeeld veel vaker voldoende (66%) dan actieven en slapers (43%).
- Voor de gepensioneerden gelden soms ook andere voorkeuren qua wel/niet beleggen. Hun SDG top 10 laat een andere ranking zien (gezondheid en schoon water staan alleen in hun top 3) en ze zijn ook de enige doelgroep met 'geen armoede' in hun top 10.
- Beleggen in 'pornografie' stuit gepensioneerden veel meer tegen de borst dan de andere twee doelgroepen, terwijl actieven en slapers weer meer uitgesproken tegen beleggen in traditionele fossiele brandstoffen en de bio-industrie zijn.
- Opvallend is ook dat gepensioneerden sterker het belang zien in weg te blijven van bedrijven die onvoldoende rekening houden met de toekomst van werk (digitalisering/robotisering) dan de werkende generatie.
- Gepensioneerden waarderen het als enige doelgroep om (naast de nieuwsbrief) in de pensioenkrant te lezen over het MVB beleid.

Advies:

Gepensioneerden moeten nog net wat meer overtuigd worden van het belang van een MVB beleid. Gebruik bijvoorbeeld de pensioenkrant om gericht meer op hun vragen/ideeën in te gaan. Behandel thema's die hen aanspreken.

Management summary

Jonge actieve deelnemers willen een actiever MVB beleid én hier meer over weten. De uitdaging is hen met de informatie te bereiken.

- Alle actieve deelnemers, maar degene in de leeftijd van 20 t/m 39 in het bijzonder, zijn het minst bewust met hun pensioen bezig. Ze zijn ook minder uitgesproken positief over Pensioenfonds TNO (vaker neutraal) in het algemeen.
- Jongeren vinden maatschappelijk verantwoord zijn belangrijker en staan positiever tegenover (meer) MV beleggingen door het fonds dan de oudere generatie. Tegelijkertijd weten ze minder vaak dat het fonds hierin al actief is. Ze vinden ook vaker dat ze te weinig informatie ontvangen over het MVB beleid en zijn ook kritischer over de invulling hiervan.
- De jongere generatie ziet meer in het bijdragen aan 'klimaatactie' dan 40plussers. Daarnaast zien ze het jaarverslag vaker als interessante bron om over het MVB beleid te lezen (nieuwsbrief en website kiezen ze wel vaker).

Advies:

Als jonge actieve deelnemers meer bewust worden van de maatschappelijk verantwoorde inzet van het fonds dan zal dit het beeld van het fonds en de betrokkenheid ten goede komen. Zoek naar nieuwe manieren om deze doelgroep te bereiken en hun taal te spreken.

Resultaten

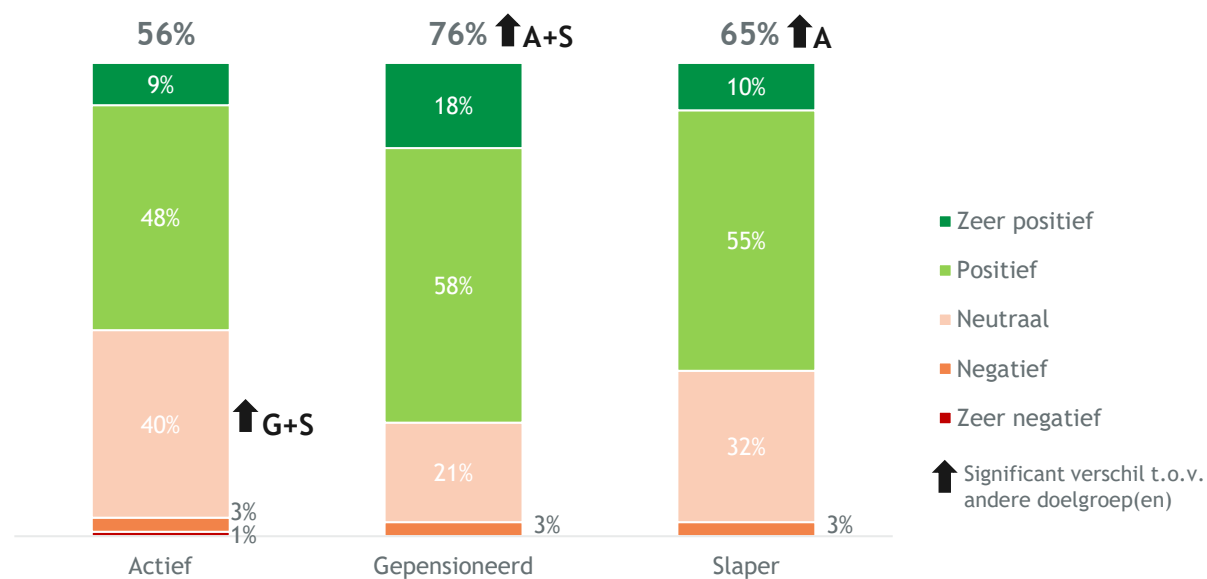
Algemeen beeld & bekendheid (MVB) beleggingsbeleid

Vrijwel niemand van alle doelgroepen heeft écht een negatief beeld van Pensioenfonds TNO. Gepensioneerden zijn het meest positief.

Vooraf actieven kennen een grote groep 'neutralen' (40%). Zij zijn niet negatief over het fonds, maar vinden het moeilijk een uitgesproken mening te vormen.

Algemeen beeld van Pensioenfonds TNO

Vraag: Zonder dat u er te lang over nadenkt, welk beeld heeft u op dit moment van Pensioenfonds TNO? Mijn beeld van Pensioenfonds TNO is...

Basis: alle ondervraagden | Actief n=544 | Gepensioneerd n=516 | Slaper n=373

De communicatie en informatie maakt positief over het fonds, evenals het idee van een financieel gezonde positie.

- Als men het antwoord 'neutraal' heeft gekozen, dan komt dit meestal doordat ze niet zo met pensioen bezig zijn of geen verschil zien/verwachten ten opzichte van andere fondsen.
- Slechts een zeer kleine groep heeft een negatief beeld van Pensioenfonds TNO. Hieraan ligt meestal een financiële reden ten grondslag. Gepensioneerden zijn ontevreden over de (uitgebleven) indexatie en jongeren vrezen dat hun pensioen later niet genoeg zal zijn. Anderen vinden het duurzame beleid 'te traag' gaan.

Toelichting op algemeen beeld van Pensioenfonds TNO

(zeer) positief

"Communicatief goed en goede financiële positie." (Gepensioneerd)

"De communicatie over de pensioenzaken vind ik breed en gedegen. Er is duidelijk serieuze betrokkenheid bij degenen die de verschillende belangen behartigen." (Gepensioneerd)

"Ik heb de indruk dat het fonds financieel gezond is, dat is een goede prestatie." (Actief)

"Idee dat er serieus wordt beheerd." (Slaper)

"De afgelopen jaren is dit pensioenfonds nooit onder de norm gekomen." (Actief)

"Betrouwbaar, goede communicatie." (Slaper)

"Goede informatievoorziening." (Actief)

"Goede informatie en actueel." (Gepensioneerd)

"Volgens mij doen jullie gewoon heel erg je best om de pensioenen zo goed mogelijk te beheren en daar ben ik blij mee." (Gepensioneerd)

neutraal

"Ik ben sinds een aantal maanden in dienst bij TNO en heb nog geen goed beeld van het pensioenfonds." (Actief)

"Ik vermoed dat er niet veel verschil is met andere pensioenfondsen." (Gepensioneerd)

"Ben niet zo met pensioen bezig." (Actief)

"Eerst indexeren, en daarna verder praten over principieel verantwoord investeren. Op dit moment worden de meeste gepensioneerden "blij gemaakt" met een fooi van 1 tot 2,5%." (Gepensioneerd)

"Weinig inzicht in hoe het gaat." (Slaper)

"Ik heb er weinig mee te maken en ben niet echt geïnteresseerd." (Actief)

"Mijn beeld van Pensioenfonds TNO is hetzelfde als dat van andere pensioenfondsen, vandaar mijn keuze." (Slaper)

"Ik lees veel wereld vriendelijke investeringen, Maar puntje bij paaltje heb ik een pensioen nodig waar ik van rond kan komen." (Actief)

(zeer) negatief

"Beleggingsbeleid heeft onvoldoende resultaat opgeleverd. Geen indexering gedurende meer dan 10 jaar betekent achteruitgang van meer dan 25%." (Gepensioneerd)

"Ik krijg minder terug van mijn pensioen dan mijn voorgangers en er is geen positief licht de toekomst in dat dit recht gaat zetten." (Actief)

"Lage duurzaamheidsscore en laag opbouwpercentage bij hoge kosten." (Slaper)

"Informatieverstrekking duurt ontzettend lang en beantwoorden van vragen." (Actief)

"Het is moeilijk te vergelijken, maar ik ben zeker niet tevreden met mijn salaris noch verwachtte pensioen over 40 jaar." (Actief)

"Ik vind dat het pensioenfonds veel te traag en polderig bezig is met een duurzaam beleid." (Slaper)

Vraag: Zonder dat u er te lang over nadenkt, welk beeld heeft u op dit moment van Pensioenfonds TNO? Mijn beeld van Pensioenfonds TNO is... | Kunt u dit toelichten?

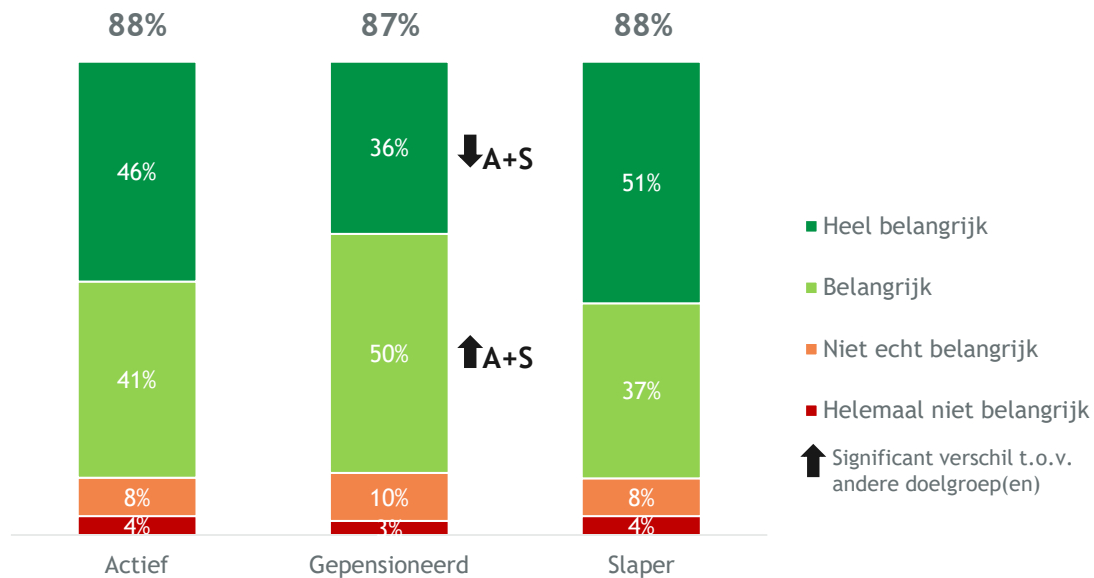
Basis: alle ondervraagden | n=569 hebben een open antwoord ingevuld (40%)

Deelnemers en gepensioneerden onderschrijven het belang van duurzaamheid en maatschappelijk verantwoorde aandacht.

Gepensioneerden zijn hierin minder uitgesproken dan de nog werkende generatie. Zij vinden het ook belangrijk, maar actieven en slaper vaker heel belangrijk.

Belang van aandacht voor duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord zijn

Gegeven toelichting aan de ondervraagden

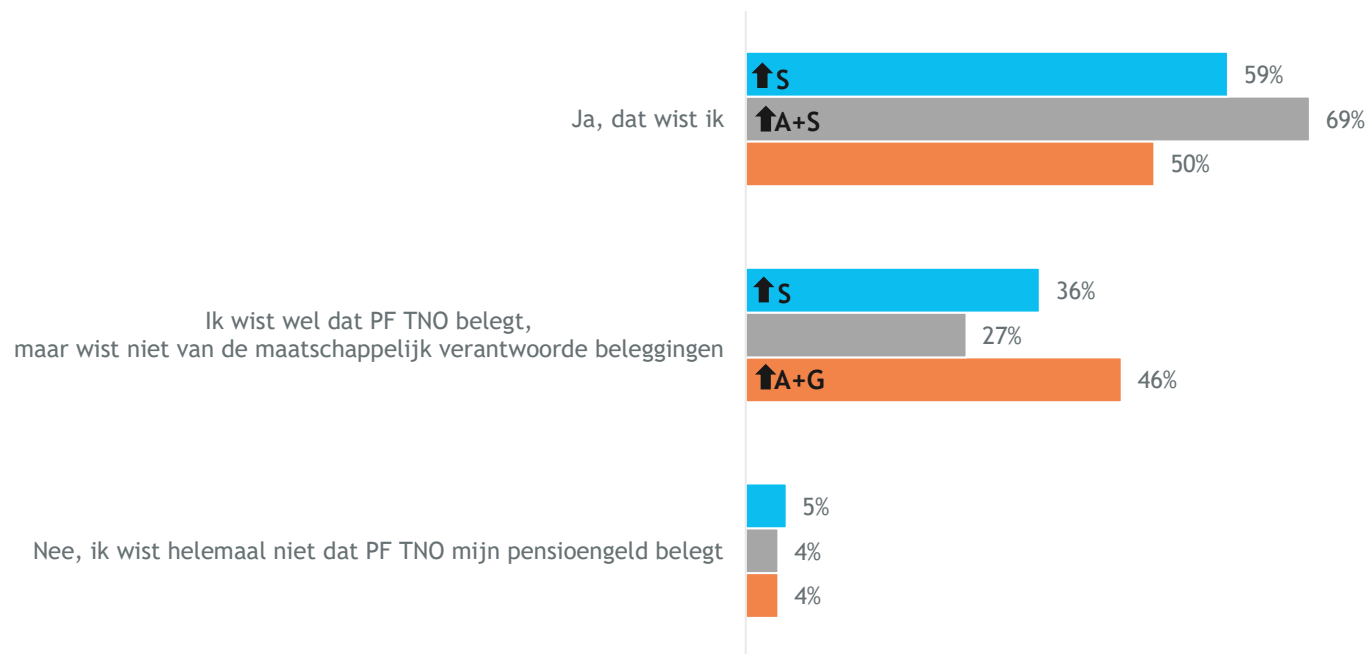

Met 'duurzaam en maatschappelijk verantwoord' bedoelen we dat mens, milieu en economie met elkaar in evenwicht zijn, zodat toekomstige generaties ook een leefbare wereld hebben.

Meerderheid is bekend met het MVB beleid van het fonds. Gepensioneerden het meest, gevolgd door de actieve deelnemers.

- Slapers zijn het minder goed op de hoogte van de MVB beleggingen. Dit is niet onlogisch, gezien zij natuurlijk verder afstaan van het fonds.
- Nagenoeg iedereen weet wel dat het pensioenfonds het geld belegt, maar de MVB focus is nog niet bij iedereen bekend.

Bekendheid met maatschappelijk verantwoorde beleggingen Pensioenfonds TNO

Gegeven toelichting aan de ondervraagden

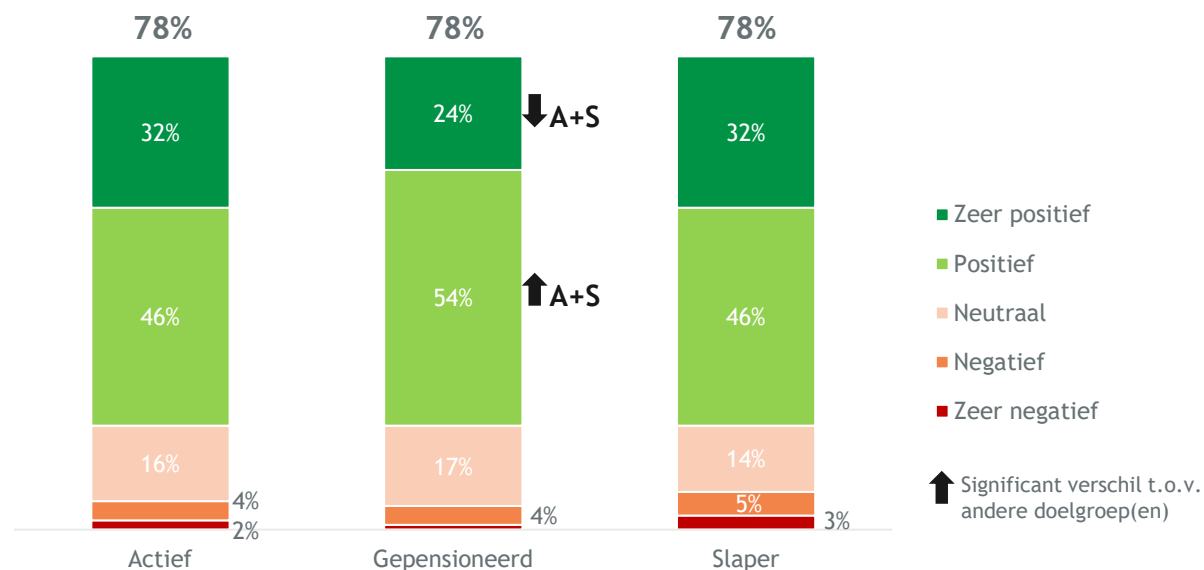
Ook steeds meer pensioenfonds voeren een maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid. Zij kijken dan niet alleen naar de financiële kant van beleggen, maar ook naar de impact op mens, milieu en maatschappij. Door verantwoord te beleggen, draagt het pensioenfonds bij aan een leefbare en duurzame wereld.

- Actief
- Gepensioneerd
- Slaper
- ↑ Significant verschil t.o.v. andere doelgroep(en)

Ruime meerderheid staat positief tegenover de maatschappelijk verantwoorde beleggingen van Pensioenfonds TNO.

Gepensioneerden zijn, net als bij hun beeld van het algemeen belang van MVB aandacht, gematigder in hun houding dan actieven en slapers.

Houding t.a.v. deels maatschappelijk verantwoorde beleggingen Pensioenfonds TNO

Vraag: Wat vindt u ervan dat Pensioenfonds TNO ook deels maatschappelijk verantwoord belegt?

Basis: alle ondervraagden | Actief n=544 | Gepensioneerd n=516 | Slaper n=373

Flink wat deelnemers en gepensioneerden geven aan een ‘deels’ MVB beleid onvoldoende te vinden. Waarom niet volledig?

- Maar kritische noten zijn er zeker ook. Sommigen twijfelen aan het financiële rendement of vinden het een ‘mode verschijnsel’ en in ieder geval geen taak van een pensioenfonds. Zij zien de primaire focus het liefst op een zo’n hoog mogelijk pensioen en hoe dit gebeurd is secundair.
- Er leven ook over twijfels over wat dan verantwoord is. Iedereen geeft hier een andere uitleg/invulling.

Toelichting op houding t.a.v. maatschappelijk verantwoorde beleggingen Pensioenfonds TNO

(zeer) positief

“Financiering van bedrijven is een belangrijk stuurmiddel in de transitie naar duurzaamheid. En beleggen in de oude economie leidt op lange termijn tot investeringen waarop versneld moet worden afgeschreven en dus verlies opleveren. Daarnaast moeten bedrijven meer keten-verantwoordelijkheid nemen voor andere maatschappelijke impacts van hun handelen. Ook dat is op deze manier te beïnvloeden.” (Actief)

“Gezien de toekomst lijkt mij dat een noodzaak!” (Gepensioneerd)

“Ik weet niet of ik dat “deels” genoeg vind.” (Gepensioneerd)

“Lijkt me tegenwoordig **vanzelfsprekend**.” (Slaper)

“Deels maatschappelijk verantwoord klinkt nog heel voorzichtig. **Waarom niet volledig?**” (Actief)

“Deels is heel vaag. Welk deel dan? Als het 10% is dan vind ik het slecht. Als het meer dan 80% is ben ik positief.” (Slaper)

“**Pensioen is voor later**, en dan moet ons milieu/klimaat ook voor later goed zijn.” (Actief)

neutraal

“Prima, maar mag niet ten koste gaan van rendement van de beleggingen en daarmee de pensioenen.” (Slaper)

“Prima maar, het moet **niet te veel ten koste van de pensioenen**. Deze pensioenen worden n.l. ook niet al te veel verhoogt de afgelopen jaren.” (Gepensioneerd)

“Positief dat er tenminste iets wordt gedaan maar **totaal ontoereikend**. Zonder alles op deze manier te beleggen is er geen toekomst meer om pensioen voor uit te keren.” (Actief)

“Ik wil voornamelijk een zo goed en hoog mogelijk pensioen.” (Actief)

“Maatschappelijk verantwoord beleggen is goed, maar de definitie van maatschappelijk verantwoord is teveel aan **modieuze trends** en hypes onderworpen.” (Slaper)

“De invulling van wat maatschappelijk verantwoord is geeft soms te denken.” (Gepensioneerd)

(zeer) negatief

“Ik vind **“deels” veel te weinig**. Alle beleggingen zouden maatschappelijk verantwoord moeten zijn.” (Gepensioneerd)

“Ik zie als taak om een maximaal pensioen te realiseren. Andere doelen mogen wat mij betreft alleen als dit niet ten koste van het rendement of risico gaat.” (Gepensioneerd)

“Is zo **arbitrair wat “verantwoord” is**. Jullie moeten geld voor mij verdienen.” (Actief)

“Dit is niet de taak van een pensioenfonds. Als iemand duurzaam wil beleggen mag hij dat zelf doen.” (Slaper)

“Het gaat om rendement op een verantwoorde wijze. **Lijkt nu door te slaan** naar alleen verantwoord.” (Slaper)

“Ik blijf het wel belangrijk vinden dat de beleggingen verstandig zijn vanuit **financieel perspectief**, dat kan duurzaam zijn, maar dat moet niet voorop staan.” (Slaper)

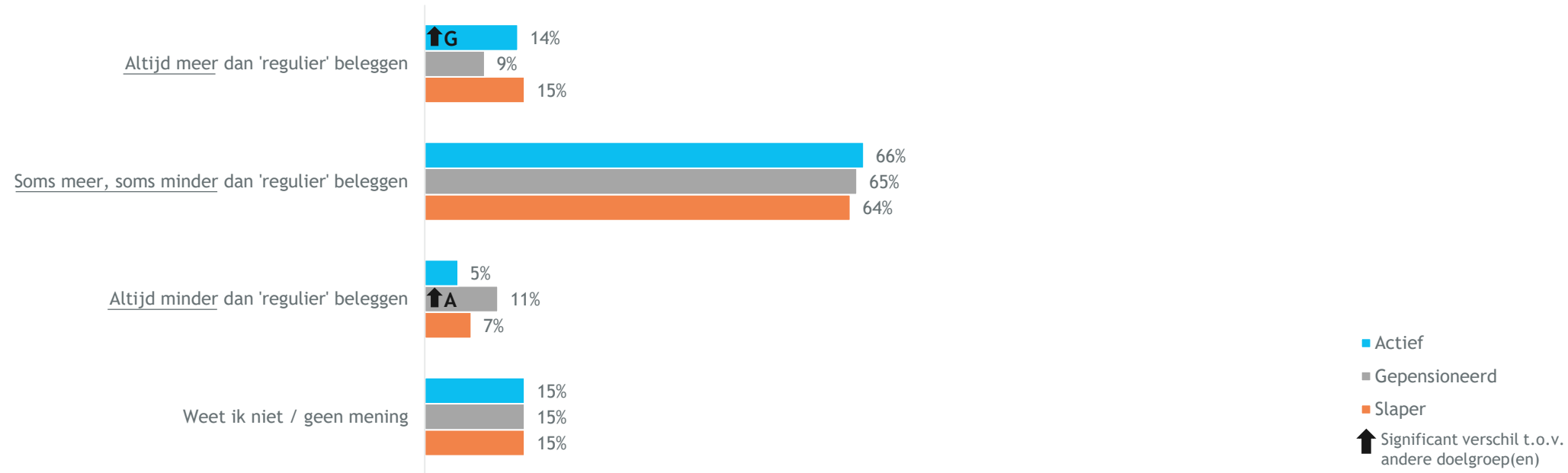
Vraag: Wat vindt u ervan dat Pensioenfonds TNO ook maatschappelijk verantwoord belegt? | Kunt u dit toelichten?

Basis: alle ondervraagden | n=563 hebben een open antwoord ingevuld (39%)

Meerderheid is van mening dat verantwoorde beleggingen financieel soms positief en soms negatief kunnen uitvallen.

- Onder de (kleine) groep die denkt dat verantwoorde beleggingen altijd minder opleveren zien we in verhouding meer gepensioneerden.
- In de groep die altijd meer financieel resultaat verwacht, zijn de actieve deelnemers weer meer vertegenwoordigd.

Verwachting financiële resultaat duurzame en verantwoorde beleggingen op langere termijn

Resultaten

Invulling MVB beleid

Getoonde inleidingstekst aan de respondenten

Pensioenfonds TNO hanteert een maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid dat vele facetten kent. Hieronder ziet u samengevat wat Pensioenfonds TNO al doet op dit gebied:

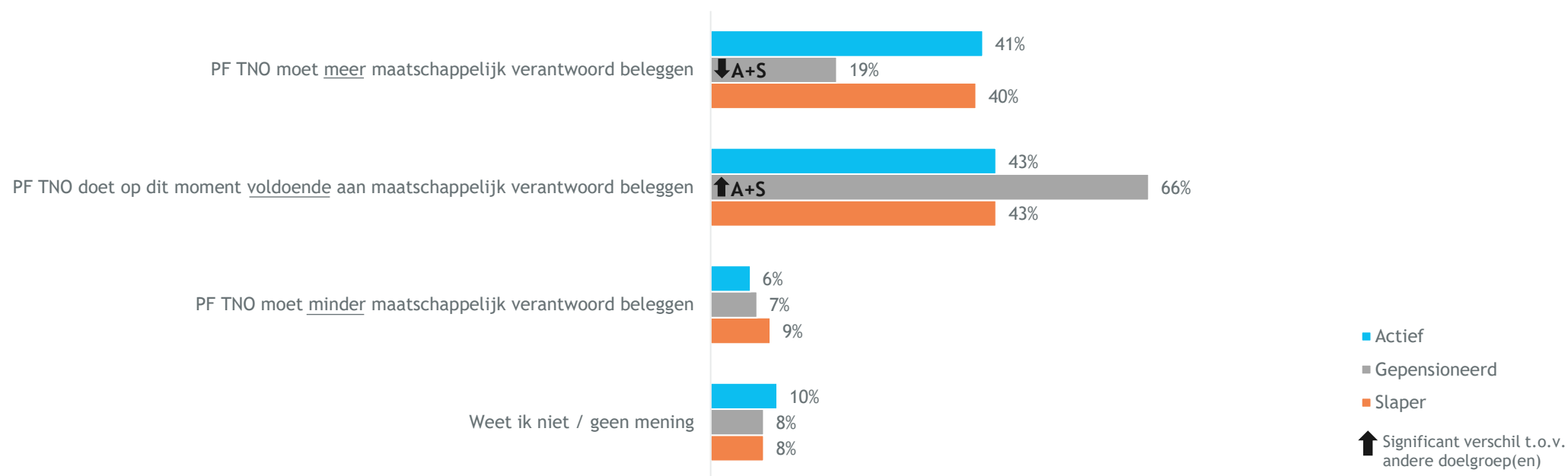
Pensioenfonds TNO..

- ..belegt niet in bedrijven die internationale afspraken schenden
- ..belegt niet in bedrijven in de tabaksindustrie en wapenindustrie
- ..investeert niet in staatsobligaties van landen die mensenrechten schenden of gesanctioneerd zijn door de EU of VN
- ..belegt niet in steenkoolproducenten
- ..belegt niet in bedrijven die actief zijn op het gebied van teerzanden, schalie-energie en 'artic' drilling
- ..is een van de initiatiefnemers van GREEN; een samenwerkingsverband tussen pensioenfonds en om CO2-uitstoot in de vastgoedsector te reduceren
- ..heeft het IMVB-convenant ondertekend; Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen
- ..is lid van Eumedion wat de belangen behartigt van beleggers op het gebied van corporate governance en duurzaamheid, en actief samenwerkt met andere pensioenfonds en om verantwoord te beleggen.

Gepensioneerden vinden huidige MVB beleid voldoende. Deelnemers zijn meer verdeeld tussen ‘voldoende’ en ‘meer’.

Een kleine groep meent dat het fonds de maatschappelijk verantwoorde beleggingen moet terugschroeven of weet het niet zo goed.

Gewenste aanpak maatschappelijk verantwoorde beleggingen Pensioenfonds TNO

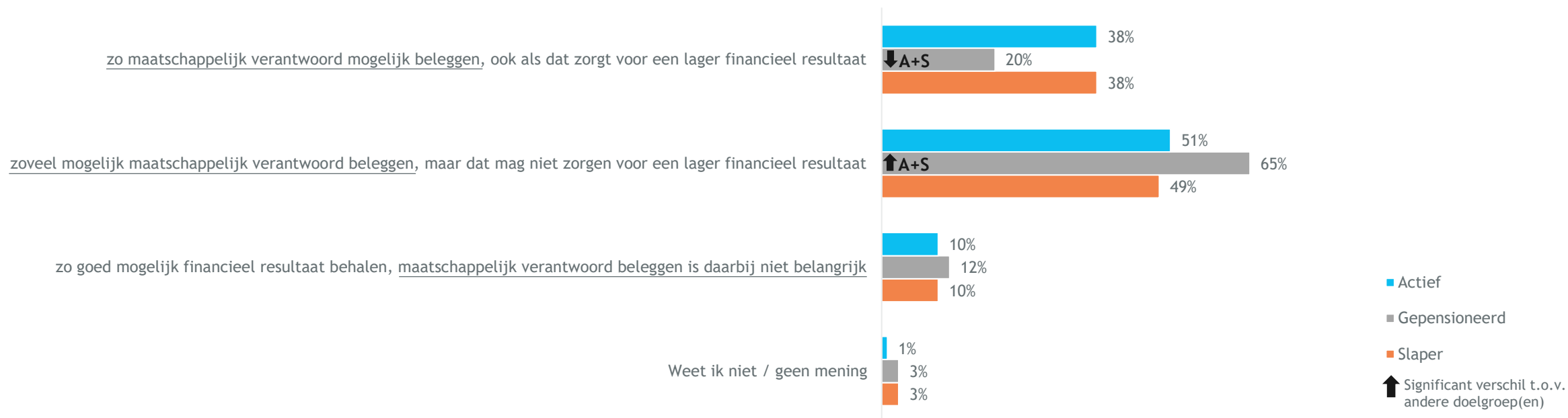
Vraag: Met welke van onderstaande uitspraken bent u het eens?

Basis: alle ondervraagden | Actief n=544 | Gepensioneerd n=516 | Slaper n=373

Voor meerderheid is maatschappelijk verantwoord beleggen de beste primaire focus, maar wel met oog voor het financiële resultaat.

- Vooral gepensioneerden hebben deze mening. Bijna twee derde van hen geeft aan dat MV beleggingen zeker zoveel mogelijk moeten, maar zonder dat dit effect heeft op het resultaat. Dit is in lijn met hun eerdere, iets meer gematigde enthousiasme over dit thema.
- Bijna 2 op de 5 actieven en slapers gaan een stapje verder en verkiezen echt een MVB beleid boven de eventuele mindere financiële opbrengst.
- Voor 1 op de 10 is een zo goed mogelijk financieel resultaat de belangrijkste focus van de beleggingen van het fonds.

Belangrijkste beleggingsdoel van Pensioenfonds TNO moet zijn...

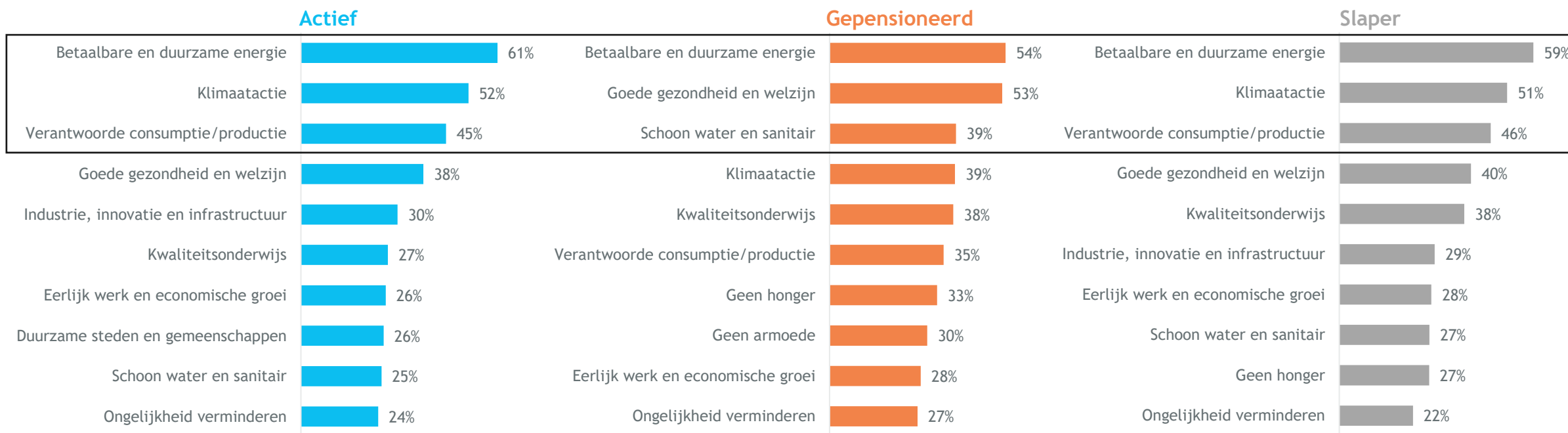
Vraag: Wat zou voor u het belangrijkste doel van de beleggingen van Pensioenfonds TNO moeten zijn?

Basis: alle ondervraagden | Actief n=544 | Gepensioniseerd n=516 | Slaper n=373

‘Betaalbare en duurzame energie’ is meest genoemde doelstelling waaraan Pensioenfondsen TNO een bijdrage moet leveren.

- Dat dit thema bovenaan in de lijst staat, vindt vermoedelijk (deels) zijn grondslag in de huidige uitzonderlijk hoge energieprijzen.
- ‘Klimaatactie’, oftewel acties om klimaatverandering en de impact hiervan te bestrijden, is ook een belangrijk doel. Evenals ‘Verantwoorde consumptie/productie’ (het verzekeren van duurzame consumptie- en productiepatronen). Zeker voor actieven en slapers.
- Gepensioneerden laten in hun top 10 een iets andere ranking zien dan de nog werkende generaties. Zij zijn ook de enige doelgroep met ‘Geen armoede’ in hun top 10.

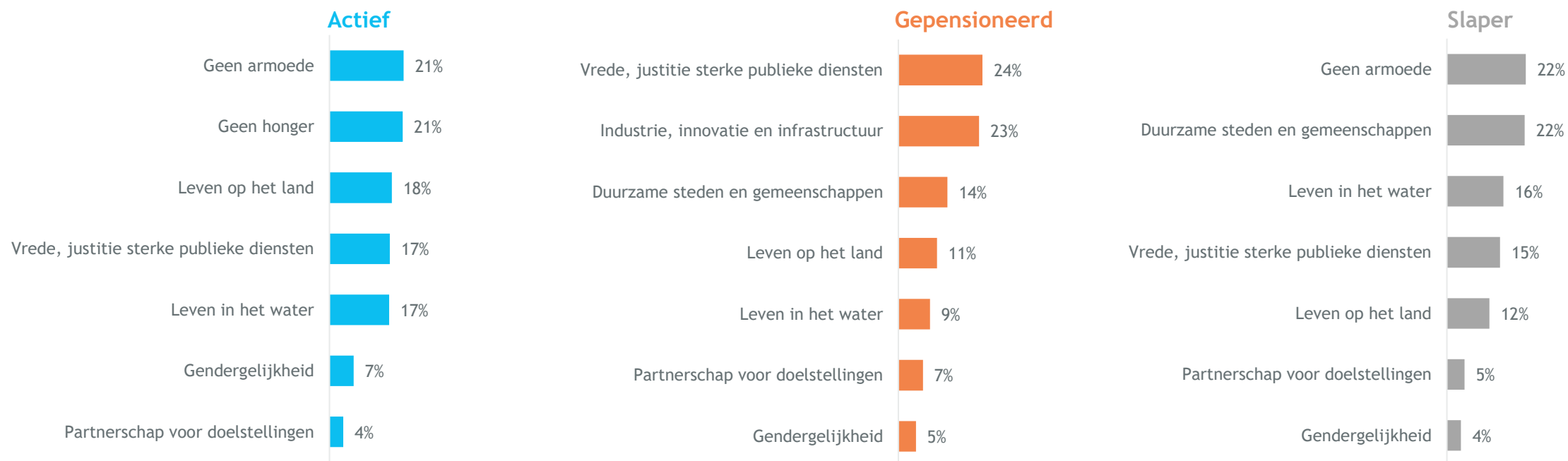
Voorkeur voor bijdrage door Pensioenfondsen TNO aan SDG's - TOP 10

Vraag: Hieronder staan alle 17 doelen. Aan de realisatie van welke van deze doelstellingen zou Pensioenfondsen TNO een bijdrage moeten leveren volgens u? U kunt maximaal 5 doelen selecteren. | *De volledige vraagstelling is weergegeven in de bijlage.* | **Basis:** alle ondervraagden | Actief n=544 | Gepensioneerd n=516 | Slaper n=373

Voor alle doelgroepen zijn ‘Partnerschap voor doelstellingen’ en ‘Gendergelijkheid’ de hekkensluiters.

Voorkeur voor bijdrage door Pensioenfondsen TNO aan SDG's - LAATSTE 7

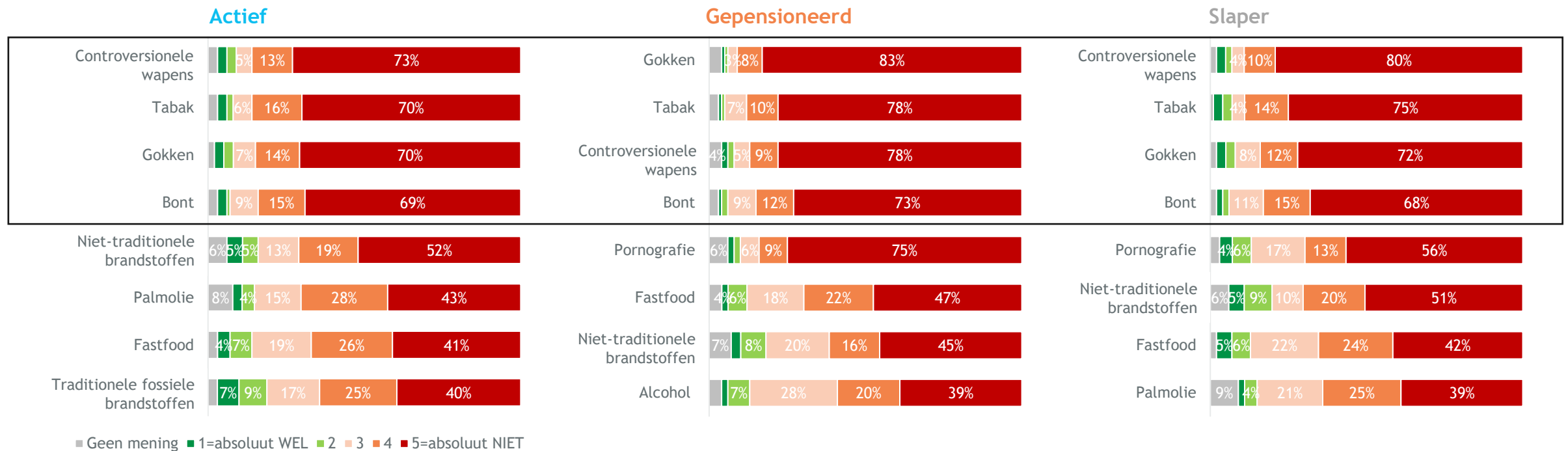

Vraag: Hieronder staan alle 17 doelen. Aan de realisatie van welke van deze doelstellingen zou Pensioenfondsen TNO een bijdrage moeten leveren volgens u? U kunt maximaal 5 doelen selecteren. | *De volledige vraagstelling is weergegeven in de bijlage.* | **Basis:** alle ondervraagden | Actief n=544 | Gepensioneerd n=516 | Slaper n=373

Controversionele wapens, tabak, gokken en bont zijn voor alle doelgroepen absolute ‘no go’ voor beleggingen.

- Hoewel de voorkeuren redelijk gelijk opgaan, valt wel op dat ‘niet-traditionele brandstoffen’ een felle reactie oproepen bij actieven en slapers dan bij gepensioneerden. Zij staan ook overwegend negatief tegenover beleggingen hierin, maar gematigder (antwoord 4+5 is 62% versus 70% bij actieven en slapers).
- Pornografie stuit daarentegen de gepensioneerden weer meer tegen de borst: 84% geeft antwoord 4 of 5, tegenover 69% van de slapers en 61% van de actieven.

Waar moet Pensioenfonds TNO absoluut NIET in beleggen - TOP 8

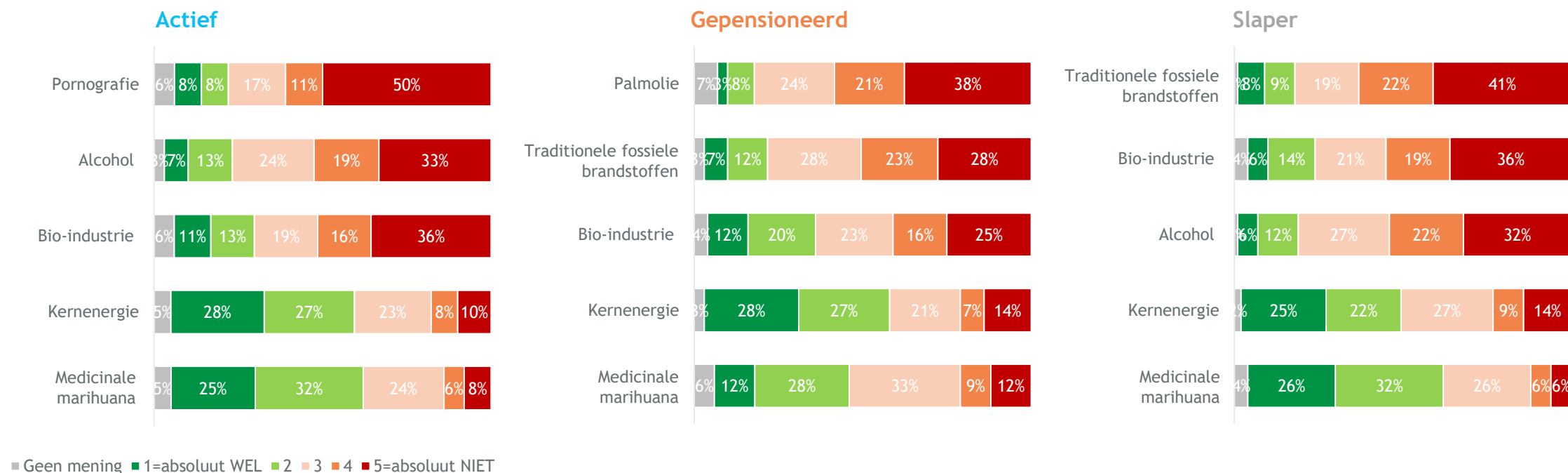

Vraag: Hieronder staat een lijst met zaken waarin een pensioenfonds kan beleggen. Geef aan of u vindt dat Pensioenfonds TNO hier wel of niet in mag beleggen. 1 = absoluut WEL in beleggen, 5 = absoluut NIET in beleggen. | **Basis:** alle ondervraagden | Actief n=544 | Gepensioneerd n=516 | Slaper n=373

Tegen beleggen in medicinale marihuana en kernenergie heeft men het minste bezwaar.

- Actieven en slapers zijn meer uitgesproken tegen beleggen in traditionele brandstoffen dan gepensioneerden: 65% van de actieven en 63% van de slapers geven antwoord 4 of 5, tegenover 51% van de gepensioneerden.
- Ook zijn zij feller tegen beleggingen in de bio-industrie: 52% van de actieven en 55% van de slapers geven hier antwoord 4 of 5, tegenover 41% van de gepensioneerden.

Waar moet Pensioenfonds TNO absoluut NIET in beleggen - LAATSTE 5

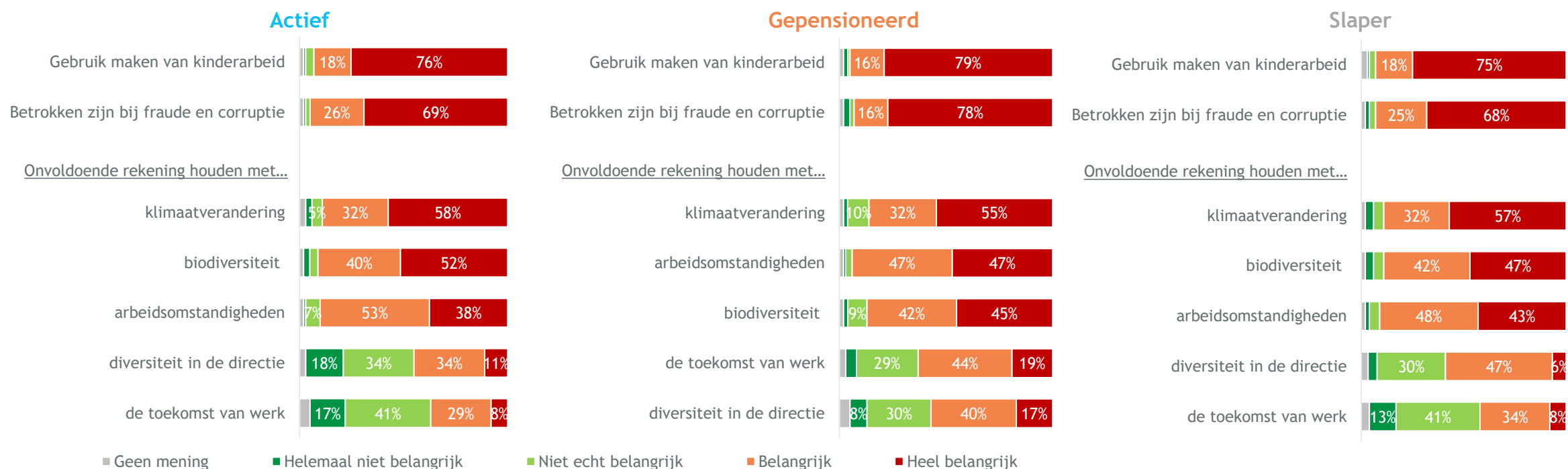

Vraag: Hieronder staat een lijst met zaken waarin een pensioenfonds kan beleggen. Geef aan of u vindt dat Pensioenfonds TNO hier wel of niet in mag beleggen. 1 = absoluut WEL in beleggen, 5 = absoluut NIET in beleggen. | **Basis:** alle ondervraagden | Actief n=544 | Gepensioneerd n=516 | Slaper n=373

Voor de meerderheid is het vooral heel belangrijk dat het fonds niet belegt in bedrijven waar kinderarbeid of fraude plaatsvindt.

- De drie doelgroepen zijn vrij eensgezind als het gaat om de misstanden bij bedrijven die met beleggingen gemeden moeten worden.
- Er is wel een opvallend verschil als het gaat om 'onvoldoende rekening houden met de toekomst van werk (digitalisering/robotisering). Vooral de gepensioneerden zien hier het belang in om daar van weg te blijven: 63% van hen heeft het antwoord (heel) belangrijk, versus 37% van de actieven en 42% van de slapers.

Belang van NIET beleggen vanwege misstanden in bedrijven

Vraag: Voor Pensioenfonds TNO is het belangrijk dat een bedrijf waarin zij belegt zich aan maatschappelijk verantwoorde normen houdt, oftewel dat er geen misstanden plaatsvinden die een negatief effect hebben op mens en milieu. Geef per misstand aan hoe belangrijk het voor u is dat niet belegt in bedrijven waar dit voorkomt. | **Basis:** alle ondervraagden | Actief n=544 | Gepensioneerd n=516 | Slaper n=373

Het schenden van de vrijheid van meningsuiting is de belangrijkste misstand om een land op de uitsluitingslijst te plaatsen.

- Actieven vinden dit ook heel belangrijk, maar kiezen nog net iets vaker voor landen die onvoldoende rekening houden met milieu en klimaat verandering. Een misstand die, gezien de eerdere resultaten niet onverwacht, voor gepensioneerden minder zwaar weegt.
- Bij alle drie de doelgroepen eindigt 'de democratische rechtstaat onvoldoende beschermen ook in de top 3.

Meest belangrijke misstanden in landen om NIET in te beleggen

Actief		Gepensioneerd		Slaper	
Onvoldoende rekening houden met milieu en klimaatverandering	55%	Structureel schenden van de vrijheid van meningsuiting van inwoners	54%	Structureel schenden van de vrijheid van meningsuiting van inwoners	59%
Structureel schenden van de vrijheid van meningsuiting van inwoners	53%	Onvoldoende optreden tegen fraude en corruptie	53%	Onvoldoende rekening houden met milieu en klimaatverandering	52%
De democratische rechtstaat onvoldoende beschermen	48%	De democratische rechtstaat onvoldoende beschermen	52%	De democratische rechtstaat onvoldoende beschermen	50%
Beperken van de rechten van minderheden	40%	Onvoldoende rekening houden met milieu en klimaatverandering	43%	Beperken recht op eigen keuzen en zelfstandigheid van inwoners	41%
Onvoldoende optreden tegen fraude en corruptie	34%	De vrije pers belemmeren	41%	Onvoldoende optreden tegen fraude en corruptie	39%
De vrije pers belemmeren	35%	Beperken recht op eigen keuzen en zelfstandigheid van inwoners	29%	Beperken van de rechten van minderheden	32%
Beperken recht op eigen keuzen en zelfstandigheid van inwoners	35%	Beperken van de rechten van minderheden	29%	De vrije pers belemmeren	28%

Vraag: Bij misstanden in landen plaatst Pensioenfonds TNO deze landen op de uitsluitingslijst. Hieronder staan voorbeelden van misstanden die in landen kunnen voorkomen. Voor welke van deze voorbeelden is het voor u het meest belangrijk dat Pensioenfonds TNO hier niet in belegt? Selecteer uw top 3. | **Basis:** alle ondervraagden | Actief n=544 | Gepensioneerd n=516 | Slaper n=373

Voor de meesten zijn de belangrijkste zaken om niet in te beleggen aan bod geweest. Zo'n 1 op de 6 à 10 heeft een aanvulling.

- De onderstaande top 6 worden door alle doelgroepen één of meerdere keren genoemd. Actieve deelnemers benoemen wel net iets vaker de 'crypto' en 'onderdrukking' dan gepensioneerden en slapers.
- Een enkeling gebruikt deze vraag om aan te geven graag de focus te willen verleggen: *"Ik mis met name waar we wel in moeten beleggen. Het gaat niet om het voorkomen van negatieve impact, maar ik heb liever het bevorderen van positieve maatschappelijke impact."*

Nog zaken niet kunnen noemen waarin Pensioenfonds TNO NIET moet beleggen | 6 meest genoemde zaken

Actief

Ja, namelijk: **15%**

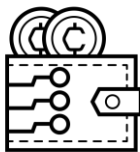
Nee, ik kan niks bedenken: 85%

1

Landen (en bedrijven in die landen) die mensenrechten schaden en andere landen binnen vallen.

2

Crypto & Bitcoins

3

Wapens (alle).

4

Landen waar onderdrukking, vervolging of discriminatie plaatsvindt (bijvoorbeeld op basis van geloofsovertuiging).

5

Bedrijven die hele hoge bonussen uitkeren aan directie.

6

Overbevissing, intensieve landbouw, grootschalige vleesindustrie/transport.

Vraag: Miste u in de voorgaande vragen nog zaken waarvan u vindt dat Pensioenfonds TNO daar absoluut NIET in moet beleggen?

Basis: alle ondervraagden | Actief n=544 | Gepensioneerd n=516 | Slaper n=373

Resultaten

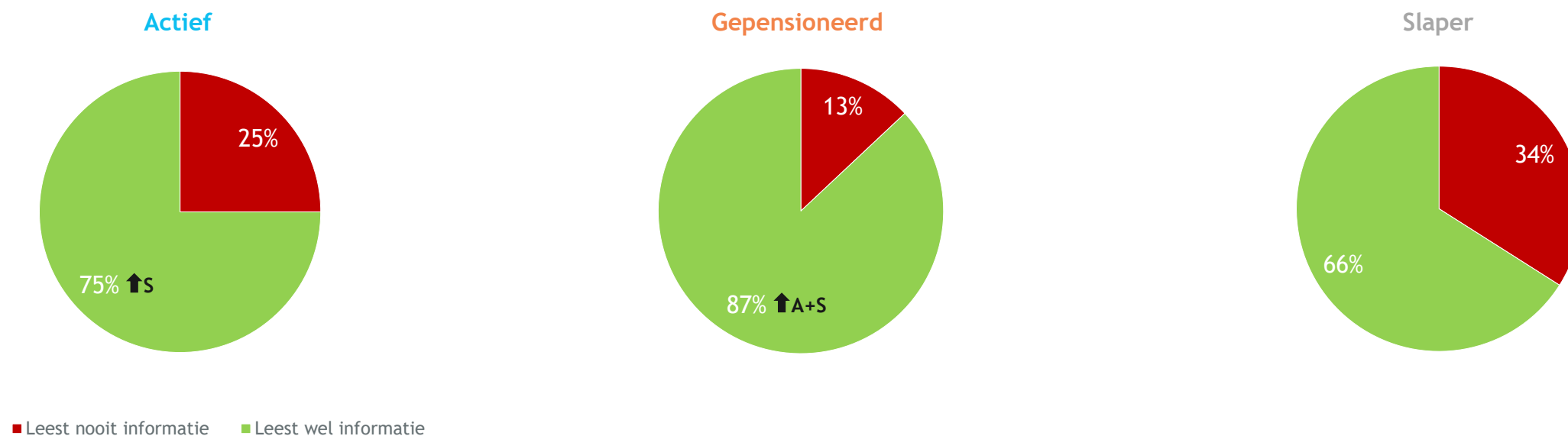
Informatie over MVB beleid

Meerderheid leest (wel eens) informatie van het pensioenfonds over het MVB beleid. Slapers het minst vaak, maar nog altijd twee derde.

Aandeel dat informatie van Pensioenfonds TNO leest over MVB beleid

↑ Significant verschil t.o.v. andere doelgroep(en)

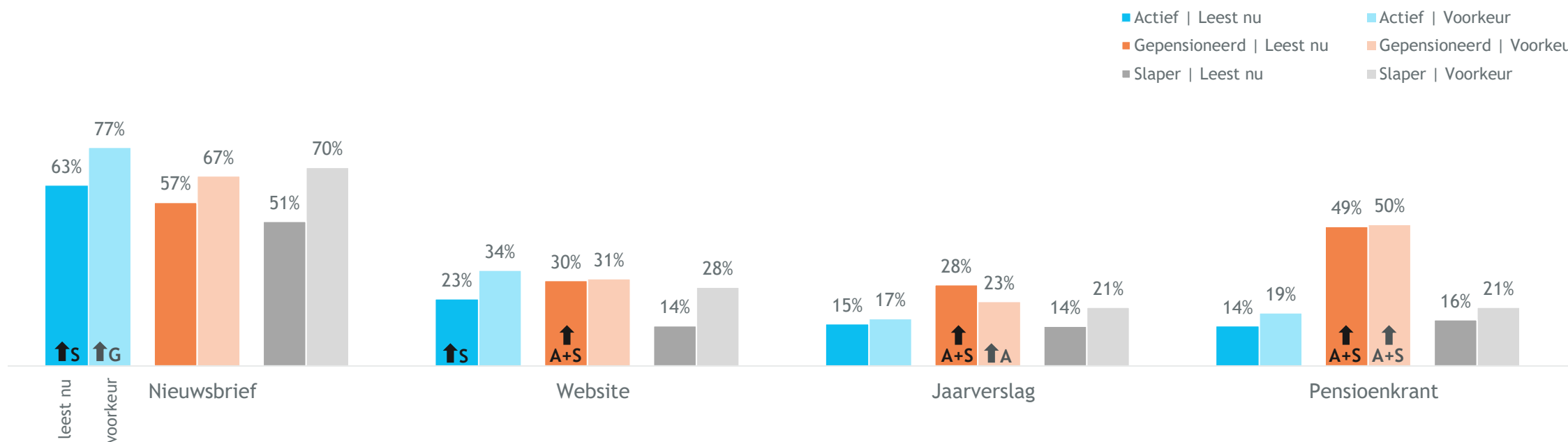

Vraag: Pensioenfonds TNO deelt via meerdere kanalen informatie over haar maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid. Via welk kanaal leest u wel eens informatie over het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid van Pensioenfonds TNO? | **Basis:** alle ondervraagden | Actief n=544 | Gepensioneerd n=516 | Slaper n=373

Informatie over het MVB beleid leest men het liefst in de nieuwsbrief. Gepensioneerden vinden ook de pensioenkrant een prettig kanaal.

Informatie van Pensioenfonds TNO over MVB beleid: wat leest men NU en wat heeft de VOORKEUR?

↑ Significant verschil t.o.v. andere doelgroep(en)

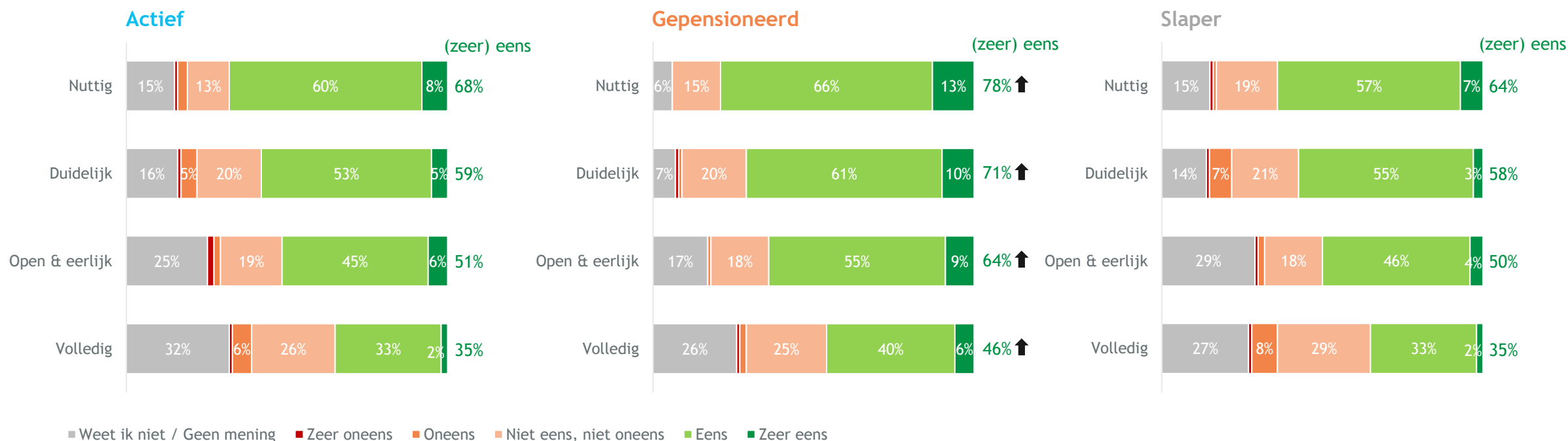
Vraag: Via welk kanaal leest u weleens informatie over het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid van Pensioenfonds TNO? | Via welk kanaal ontvangt u het liefst informatie vanuit Pensioenfonds TNO over het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid? | **Basis:** alle ondervraagden | Actief n=544 | Gepensioniseerd n=516 | Slaper n=373

Alle doelgroepen vinden de MVB informatie vanuit het fonds vooral nuttig. Gepensioneerden zijn meest positief over de MVB informatie.

- Ook meer dan de helft vindt de informatie duidelijk en komt voor hen open en eerlijk over.
- Of de informatie ook volledig is vindt men moeilijk in te schatten. Vrijwel niemand is het hier echt mee oneens. Ze kiezen vaker de neutrale of weet niet optie.

De informatie van Pensioenfonds TNO over het MVB beleid is...

↑ Significant verschil t.o.v. andere twee doelgroepen

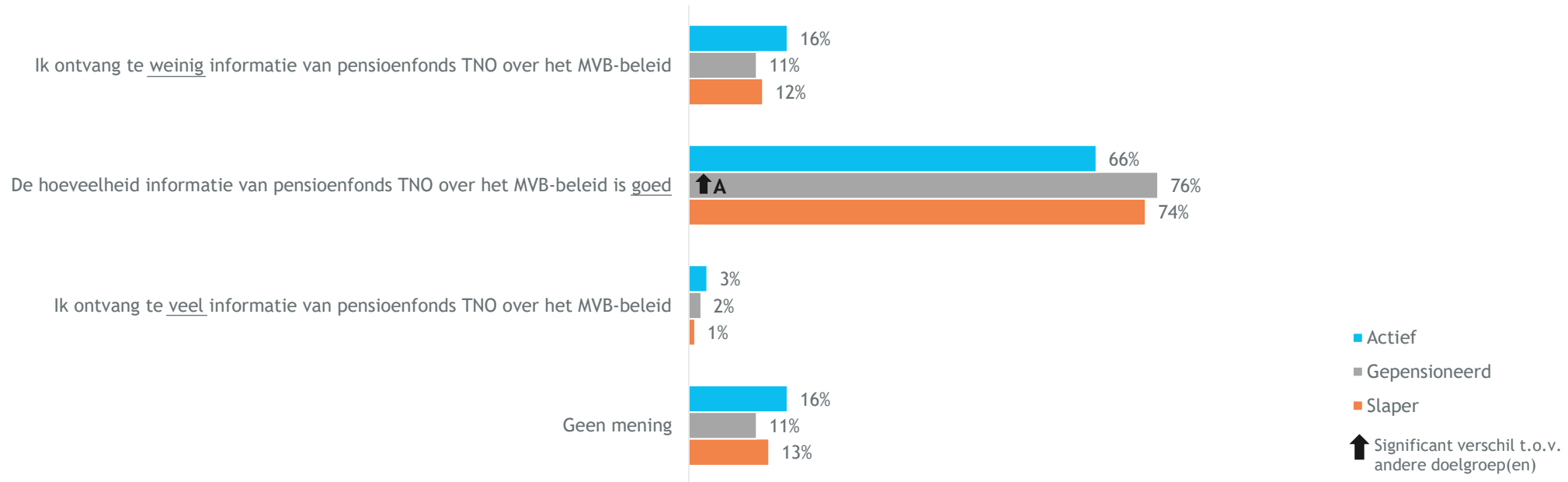
Vraag: In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

Basis: alle ondervraagden die informatie lezen | Actief n=412 | Gepensioneerd n=448 | Slaper n=260

Hoeveelheid informatie over het MVB beleid is voor de meesten voldoende. Nagenoeg niemand vindt het ‘te veel’.

- Zo’n 1 op de 10 gepensioneerden en slapers zouden graag meer informatie ontvangen. Bij actieven is dit 1 op de 6.
- Actieven geven minder vaak aan de hoeveelheid informatie ‘goed’ te vinden. Het overige deel wil meer ontvangen of heeft hier geen mening over.

Oordeel hoeveelheid informatie van Pensioenfonds TNO over MVB beleid

Vraag: Bent u tevreden over de hoeveelheid aan informatie die u vanuit Pensioenfonds TNO ontvangt over het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid (MVB-beleid)?

Basis: alle ondervraagden die informatie lezen | Actief n=412 | Gepensioneerd n=448 | Slaper n=260

Resultaten

Jongere actieve deelnemers

Actieven zijn het minst actief met pensioen bezig. Vooral de jongere generatie. Gepensioneerden zijn het meest pensioenbewust.

Pensioenbewustzijn

↑ Significant verschil t.o.v. andere twee doelgroepen

	Actief			Gepensioneerd			Slaper		
	(zeer) oneens	neutraal	(zeer) eens	(zeer) oneens	neutraal	(zeer) eens	(zeer) oneens	neutraal	(zeer) eens
Ik begrijp hoe pensioen werkt	12%↑	27%	60%↓	3%	27%	68%	5%	21%	74%
Ik ben actief bezig met mijn eigen pensioensituatie	38%↑	30%	31%	21%	47%	29%	27%	29%	44%↑
Ik lees regelmatig nieuwsberichten die gaan over pensioen en pensioenfondsen	28%	28%	44%	8%	23%	68%↑	24%	31%	45%
Ik vind het belangrijk om goed op de hoogte te zijn van de beleggingen die Pensioenfonds TNO doet	6%	26%	67%	3%	23%	73%	4%	32%	64%

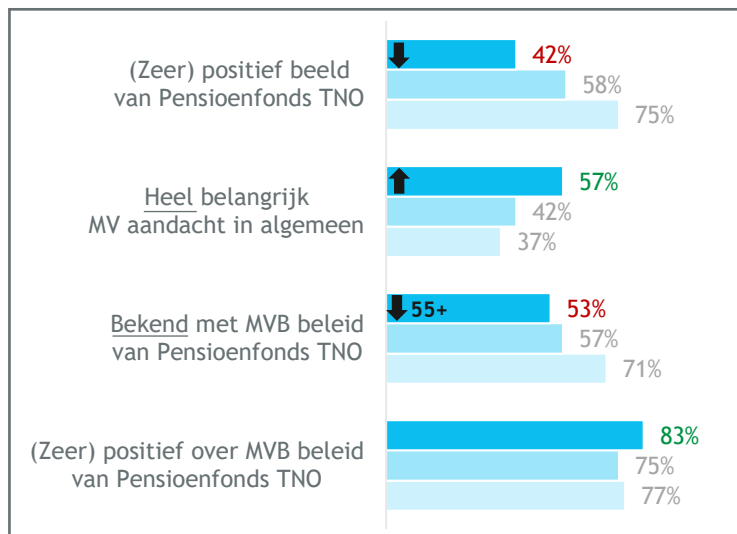
	Actief			20 t/m 39 jaar			40 t/m 54 jaar			55 jaar en ouder		
	(zeer) oneens	neutraal	(zeer) eens	(zeer) oneens	neutraal	(zeer) eens	(zeer) oneens	neutraal	(zeer) eens	(zeer) oneens	neutraal	(zeer) eens
Ik begrijp hoe pensioen werkt	19%↑	32%	48%↓	10%	25%	66%	5%	25%	70%	5%	25%	70%
Ik ben actief bezig met mijn eigen pensioensituatie	49%	26%	24%	42%	34%	24%	16%↓	30%	54%↑	16%↓	30%	54%↑
Ik lees regelmatig nieuwsberichten die gaan over pensioen en pensioenfondsen	37%	26%	36%	29%	32%	39%	12%↓	26%	62%↑	12%↓	26%	62%↑
Ik vind het belangrijk om goed op de hoogte te zijn van de beleggingen die Pensioenfonds TNO doet	7%	25%	67%	6%	30%	64%	4%	24%	72%	4%	24%	72%

Vraag: In hoeverre bent u het eens of oneens met onderstaande stellingen? | Antwoordoptie 'Weet ik niet' is wel uitgevraagd, hier niet gerapporteerd.
Basis: alle ondervraagden | Actief n=544 | Gepensioneerd n=516 | Slaper n=373 | Actief 20 t/m 39 n=200 | Actief 40 t/m 54 n=187 | Actief 55+ n=157

Jongeren willen een actiever MVB beleid én hier meer over weten. De uitdaging is hen met de informatie te bereiken.

Algemeen beeld & bekendheid (MVB) beleggingsbeleid

Jongeren zijn minder positief over het fonds (vaker neutraal). Zij vinden MV aandacht belangrijker dan andere generaties, maar weten minder vaak dat het fonds hierin actief is.

Actief ■ 20 t/m 39 jaar

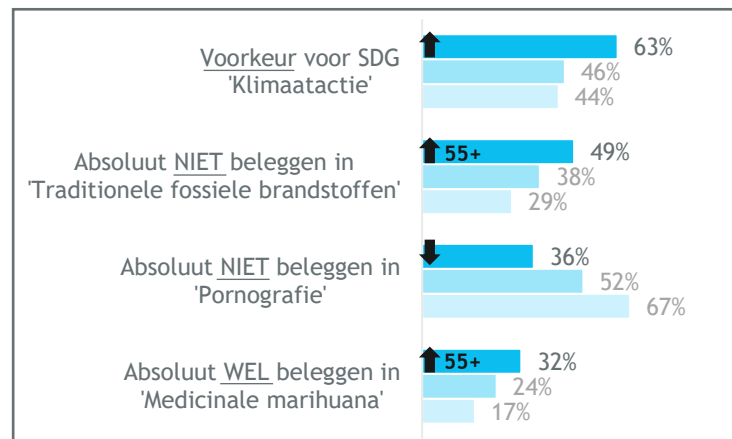
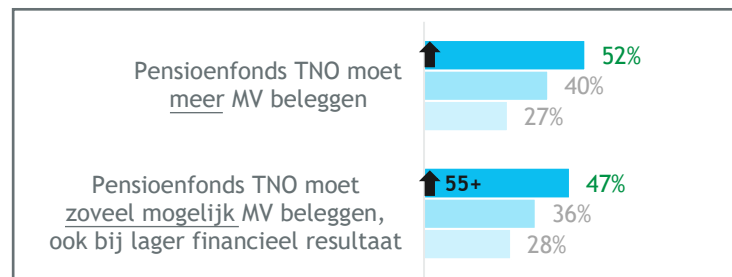
■ 40 t/m 54 jaar

■ 55 en ouder

↑ Significant verschil t.o.v. andere doelgroep(en)

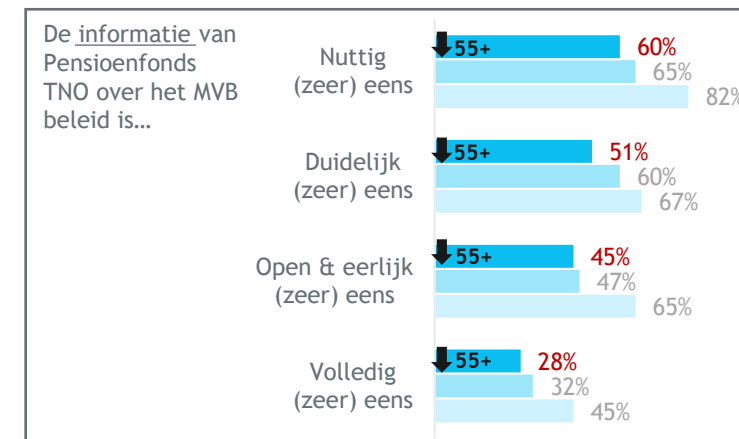
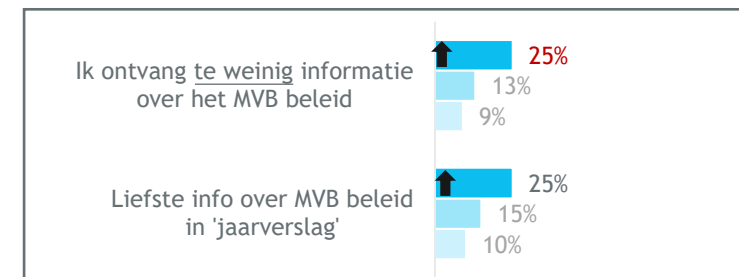
Invulling MVB beleid

Jongeren staan positiever tegenover meer MV beleggingen, zelfs ook bij een lager resultaat (dit verwachten ze soms wel/niet). Ze zijn meer te interesseren voor bijdragen aan 'klimaatactie' en juist feller tegen beleggen in 'traditionele brandstoffen'.

Informatie over MVB beleid

Jongeren vinden vaker dat ze te weinig informatie ontvangen over het MVB beleid en geven er vaker de voorkeur aan dit in het jaarverslag te lezen (nieuwsbrief en website kiezen ze wel vaker). Ze zijn ook kritischer over de informatie invulling.

Vraag:

Basis: Actieve deelnemers met leeftijd 20 t/m 39 jaar n=200 | 40 t/m 54 n=187 | 55 en ouder n=157

Bijlagen

Wijze van voorleggen SDG's

De landen die zijn aangesloten bij de Verenigde Naties, waaronder Nederland, hebben 17 duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (Sustainable Development Goals) geformuleerd om van de wereld een betere plek te maken in 2030. Hieronder staan alle 17 doelen. Aan de realisatie van welke van deze doelstellingen zou Pensioenfonds TNO een bijdrage moeten leveren volgens u? U kunt maximaal 5 doelen selecteren.

- 1. Geen armoede**
(Beëindig armoede overal en in al haar vormen)
- 2. Geen honger**
(Beëindig honger, bereik voedselzekerheid en verbeterde voeding en promoot duurzame landbouw)
- 3. Goede gezondheid en welzijn**
(Verzeker een goede gezondheid en promoot welzijn voor alle leeftijden)
- 4. Kwaliteitsonderwijs**
(Verzeker gelijke toegang tot kwaliteitsvol onderwijs en bevorder levenslang leren voor iedereen)
- 5. Gendergelijkheid**
(Bereik gendergelijkheid en empowerment voor alle vrouwen en meisjes)
- 6. Schoon water en sanitair**
(Verzeker toegang tot duurzaam beheer van water en sanitatie voor iedereen)
- 7. Betaalbare en duurzame energie**
(Verzeker toegang tot betaalbare, betrouwbare, duurzame en moderne energie voor iedereen)
- 8. Eerlijk werk en economische groei**
(Bevorder aanhoudende, inclusieve en duurzame economische groei, volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor iedereen)
- 9. Industrie, innovatie en infrastructuur**
(Bouw veerkrachtige infrastructuur, bevorder inclusieve en duurzame industrialisering en stimuleer innovatie)
- 10. Ongelijkheid verminderen**
(Dring ongelijkheid in en tussen landen terug)
- 11. Duurzame steden en gemeenschappen**
(Maak steden en menselijke nederzettingen inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam)
- 12. Verantwoorde consumptie en productie**
(Verzeker duurzame consumptie- en productiepatronen)
- 13. Klimaatactie**
(Neem dringend actie om klimaatverandering en haar impact te bestrijden)
- 14. Leven in het water**
(Behoud en maak duurzaam gebruik van oceanen, zeeën en maritieme hulpbronnen)
- 15. Leven op het land**
(Bescherm, herstel en bevorder het duurzaam gebruik van ecosystemen op het vasteland, beheer bossen en wouden duurzaam, bestrijd woestijnvorming, stop landdegradatie en draai het terug en roep het verlies aan biodiversiteit een halt toe)
- 16. Vrede, justitie en sterke publieke diensten**
(Bevorder vreedzame en inclusieve samenlevingen met het oog op duurzame ontwikkeling, verzekeren toegang tot justitie voor iedereen en bouw op alle niveaus doeltreffende, verantwoordelijke en toegankelijke instellingen uit)
- 17. Partnerschap om doelstellingen te bereiken**
(Versterk de implementatiemiddelen en revitaliseer het wereldwijd partnerschap voor duurzame ontwikkeling)

Onderzoeksverantwoording

Methode

Onderzoeksmethode: online

Taal: NL en EN

Vragenlijstlengte: 19 vragen

Gemiddelde invulduur: 13 minuten

Doelgroep & steekproef

Doelgroep:

Actieve deelnemers

Gepensioneerden

Gewezen deelnemers (Slapers)

Steekproefbron:

Bestand van Pensioenfonds TNO

Weging conform populatie:

Actieve deelnemers: geslacht + leeftijd

Gepensioneerden: geslacht

Slapers: geslacht + leeftijd

Veldwerk

Veldwerkperiode:

4 t/m 19 juli 2022

Bruto n=13.005

Netto n=1.433

Respons: 11%

Onderzoeksverantwoording

Weging

Om een representatief resultaat te kunnen weergeven (voor de totale populatie van Pensioenfonds TNO) zijn de respondenten gewogen.

De weging is toegepast op basis van geslacht en leeftijd.

Hierbij is gekeken naar de verhoudingen binnen het onderzoek versus de verhoudingen binnen de deelnemerspopulatie van Pensioenfonds TNO.

Populatie	Actieven	Gepensioneerden	Slapers
Man	69%	79%	63%
Vrouw	31%	21%	37%
Leeftijd 20 t/m 39 jaar	37%		16%
Leeftijd 40 t/m 54 jaar	38%		46%
Leeftijd 55 jaar en ouder	25%		38%

Weegfactor	Actieven	Gepensioneerden	Slapers
Man		0.99	
Vrouw		1.05	
Man 20 t/m 39 jaar	1.08		2.66
Man 40 t/m 54 jaar	1.21		1.24
Man 55 jaar en ouder	0.92		0.53
Vrouw 20 t/m 39 jaar	0.90		2.61
Vrouw 40 t/m 54 jaar	0.93		1.92
Vrouw 55 jaar en ouder	0.73		0.85

